

“Belki, semavi olan Kur'an'ın şark ve garbın fevkindeki yüksek mertebe-i arşisinden iktibas edilmiştir.” cümlesini nasıl anlamalıyız?

Konu içinde geçen, şark ve garptan maksat, Doğu ve Batı medeniyeti demektir. Doğu medeniyetinin merkezinde, **kalp ve sezgi**; batı medeniyetinin merkezinde de akıl ve tecrübe vardır. Bu kültürler ve vasıtaları, vahyin terbiyesine ve dairesine girmeyip, hakikat ve doğrunun yegane kıstas ve ölçüsünü, akıl ve sezgi olarak görüyorlar. Bu yüzden din ve vahye karşı, ya ilgisiz kalıyorlar, ya da muaraza oluyorlar.

İşte, Hazreti Peygambere (asm) nazil olan Kur'an, ne doğu medeniyetinin sezgicilik kaynağından, ne de batının akıl merkezli felsefesinden türemiştir. Doğrudan, arşı ala olan semadan nazil olup gelmiştir. Bu yüzden, Kur'an, kainatı ve hakikatleri külli bir ihata ile tam tasvir etmiştir. Halbuki doğunun mistisizimi, batının rasyonalizmi, Kur'an'ın mualla olan ayaklarına bile yetişemiyor.

Burada, Kur'an'ın arşa nispet edilmesi, tamamen mecazi ve teşbihtir. Zira yüksek ve mualla hakikatler, yüksek yerlere nispet edilmesi, insanlık için de bir gelenektir. Burada, **arştan maksat**, Kur'an'ın kudsilik ve mertebesine işarettir. Zira mistisizm ve rasyonalizm, insanların akıl ve kalbinin mahsulü iken, Kur'an; Allah'ın ezeli ilim ve kelamından süzülüp gelen bir hakikattir. İşte bu aradaki sonsuz farka işaret için, arşa nispet ediliyor. Yoksa, Kur'an, ezeli bir kelam olduğu için, arşı da içine almıştır.

Zaten, Üstad arştan demiyor **“mertebe-i arşisinden”** tabirini kullanmıştır. Arş, yüksek ve yüce manasında olduğu için, Allah'ın kelamı anlamında da kullanılabilir. Ama hakiki arşı düşünecek olursak, arş ne kadar süfli aleme nispetle mualla bir makam da olsa, Allah'ın sıfatlarının kapsamı içindedir. Bu yüzden arş, Allah'ın sıfatlarını kuşatamaz ama; sıfatlar arşı kuşatabilir. Kur'an da, Allah'ın sonsuz kelam sıfatından nebaen ettiği için, arş, Kur'an'ın dairesine girer, yoksa Kur'an arşin dairesine girmez.